

JOAN VALLS: POETA D'ALCOI

Des de l'aïllament

Joan Valls, des d'Alcoi, ha construït una de les obres líriques més vastes i variades de la nostra literatura. Ara ens parla de llibres, de la seua ciutat i de les vicissituds passades al llarg d'anys d'aïllament, fidelitat i aprenentatge poètic.

Lluís Alpera

Ens trobem a casa de Joan Valls, al carrer del Carme, enmig d'Alcoi. Una acollidora placeta, amb una estàtua d'Azorín molt moderna i que sembla afegida amb calçador.

«Jo tinc la sort de viure ací, al centre del centre d'Alcoi. Hi ha una certa pau, ben poc trànsit, i a uns pocs metres hi ha la plaça d'Espanya, centre neuràlgic de la ciutat... Hi visc des del 47, la casa és de la meua dona, que la va heretar de la seua àvia, i no m'hi he mogut mai perquè m'hi trobe a gust».

—*¿Quina relació veu entre biografia i literatura a la seua obra?*

—Prou estreta, perquè realment el que jo he escrit i la meua vida van conjuminats d'una manera prou harmònica. També hi ha contribuït la sort de trobar la meua esposa, que és també una gran lectora, que m'ha ajudat molt i que para molt d'esment als meus versos. Podríem dir que la poesia ens ha unit.

—*A Alcoi, en plena postguerra, escriure en català no devia resultar massa fàcil. No hi trobaria massa comprensió.*

—Em sentia totalment orfe, l'any 1945, de qualsevol influència viva d'amics, perquè no hi havia ningú ací amb qui pogués dialogar d'aquestes coses. Vaig recórrer a un amic pianista, professor d'Òscar Esplà, Rafael Casasempere, que em va aconsellar de col·laborar a la revista *Verbo*, com ho vaig fer durant uns anys, però allí no admetien la nostra llengua...

—*Per cert, aquesta revista, la van portar durant uns anys Pepe Albi i Joan Fuster.*

«La part jocfloral de la meua obra, com a pràctica del neoclassicisme, crec que no és menyspreable».

—Sí senyor. Fuster va atrevir-se a publicar una antologia del surrealisme espanyol que, pel que sembla, llavors era una cosa nefasta i prohibida, i no va caure gens bé a la ciutat d'Alacant. Manuel Molina, amic de Miguel Hernández, em digué: «Vino Fuster y se armó un lío ahí, hablándonos de unas cosas...» Coses del temps. Més endavant el tal Molina va publicar una *Antologia de la poesia alicantina* i va incloure només mostres de la meua poesia en castellà, perquè deia: «queria darle una armonía de conjunto, y como tú eres un caso único, hemos preferido prestarle primacia a lo general». La veritat és que tots m'han considerat una espècie d'au solitària. Jo visc a Alcoi i en part tenen raó, perquè jo no he tingut ací ningú. Fixa't el nivell cultural d'Alcoi que, quan jo publiquí el primer llibre, *La cançó de Mariola*, que és un poemari fresc, senzill, tament unes aquarel·les líriques, algun amic que me'l va comprar em demanava què era això de la «cançó» de Mariola. Per això, alguns em deien que jo no escrivia per al poble. I jo havia de respondre'ls que jo era el poble i per això cantava la Serra de Mariola.

—*L'aïllament d'escriure a Alcoi ¿creu que es reflecteix en la seua poesia?*

—És possible, perquè la soledat és un tema prou freqüent en la meua poesia, com han assenyalat alguns crítics, sobretot l'Emili Rodríguez Bernabeu. Jo mantenia contactes esporàdics, un dels primers amb Carles Salvador, que va arribar a conèixer alguns poemes meus, entre els quals un que va ser premiat amb la Viola d'Or als Jocs Florals, l'any 1954, i que segons em digué el va meravellar.

—*El fet d'haver-se presentat amb una certa assiduitat als Jocs Florals, ¿com ho han vist els crítics?*

—Jo he trobat, per exemple, que Fabregat, a l'antologia *Carn fresca*, m'esmenta al pròleg al costat de Maria Beneyto, com dos poetes «llorejats», entre cometes. Jo hi vaig veure un punt d'ironia... o el mateix Cucó, quan era molt jove, que digué, amb ocasió de la publicació de *Toia d'ofrenes*, que era un llibre de poeta de jocs florals... Ara bé, tot això no es reflectia de cap manera a Alcoi, on tothom pensava que Joan Valls tenia molts èxits.

—*Aleshores, a més dels pocs guanys crematístics que n'obtenia, això de ser llorejat l'encoratjava perquè era un reconeixement entre els seus conciutadans*

—Relativament, perquè jo pensava que més important era llegir-me i això no ho feien.

—*A hores d'ara, ¿què pensa de la retòrica dels jocs florals? ¿Pot servir encara com una eina, com a convenció poèticament utilitzable?*

—Jutjant-la d'una manera equànime i serena tota aquesta part jocfloral, com a pràctica del neoclassicisme, crec que tampoc no és menyspreable. Jo l'únic que he fet és assumir el tema que, a voltes, t'obliguen, te l'anuncien, com per exemple el tema religiós, on puc glossar, què et diria jo, el tema de Saül, que no m'agrada molt, però que el tinc glossat per als Jocs Florals i que va ser premiat. De tota manera, l'any 1975, que va ser un any de molts conflictes, vaig decidir definitivament de no acudir als Jocs Florals.

—*Al llarg dels anys ha hagut de pagar-se algun dels seus llibres.*

—Sí, he hagut de fer un sacrifici econòmic perquè els meus ingressos no són

llargs. Si de cas té alguna vàlua el fet d'haver-los sufragat, és el de subratllar la meua constància per continuar i la incondicionalitat del llibreter de la impremta Hispània, un tal Balaguer, que m'encoratjava sense reserva. T'he de dir que jo havia de ser l'autor, l'editor i el distribuïdor alhora. Però sempre ha estat un risc i ho he fet sempre a fons perdut.

—*Almenys, la seua Obra poètica, un considerable volum, va tenir un ampli eco als mitjans de comunicació i, sobretot, dins la Diputació d'Alacant, que l'editava. Havia estat paralitzat més de cinc anys a causa de greus discussions internes. ¿Voldria parlar-nos-en?*

—Es va trobar en un cul-de-sac durant un temps. Vicente Ramos, aleshores president de la secció de llengua i literatura (és clar, espanyola) de l'Institut, em deia que era una impertinència meua el fet de no cedir a les seues pretensions que el llibre havia de titular-se *Obra poètica en valenciano*, criteri que de cap manera podia jo admetre per anar contra la unitat de la llengua i la literatura catalanes. Però, a més, el senyor Ramos vetava la magnífica introducció del poeta i crític Emili Rodríguez-Bernabeu, on s'explicitava així mateix la unitat de la llengua catalana. Per més inri, tant Rodríguez Bernabeu com jo érem membres permanents de la Secció en qualitat d'especialistes en la nostra llengua. Tota aquesta censura ideològica, bastant anacrònica, va derivar en una confrontació política a nivell de diputats provincials.

Mentrestant, els membres de l'Institut van prendre una decisió i van eixir tres en contra i nou a favor de respectar totalment els criteris dels autors. Total: Vicente Ramos i els seus adlalters van dimitir. Per cert, un altre personatge que va seguir els criteris de Ramos va ser Adrià Espí, tant des de dins de l'Institut com des del periòdic *Ciudad*... La veritat és que Ramos, a banda d'aquesta campanya que va desplegar contra la meua obra, no m'ha estat mai simpàtic pels seus gestos exagerats, desmesurats, sempre parlant d'«alicantinitisme», del perill primer català i ara valencià. La seua influència sempre ha estat destructiva. A Alacant ara els joves no el poden veure.

—*¿Creu que hi ha encara massa desconexió entre Alcoi i València, i entre Alcoi i Alacant?*

—Alcoi, al segle passat, va tenir més habitants que Alacant. Això, i una certa animadversió que hem patit els alcoians, per anar a Alacant a fer les nostres reclamacions. O siga que, a més

PAU GRAU

tano

tano

tano

tano

tano

tano

GANDIA

«Els objectius dels meus darrers llibres eren parlar de mi, la meua biografia, la meua metafísica».

d'anar als bous i a les fogueres, hi hem anat quasi sempre a fer coses desagradables, principalment juís. A banda, hi ha hagut els projectes frustrats d'una línia de ferrocarril com a lligam d'unió pels anys 1910, per tal d'apropar Alcoi i una sèrie de pobles a Alacant. Però tot això no es va fer. Després, la dictadura primoriverista n'estava a favor, però Alacant no ho volgué.

—*I ara, amb les modernes vies de comunicació, amb la incipient consciència de vertebrar el País Valencià, ¿Alcoi cap a on mira?*

—Alcoi ha mirat sempre cap a València. Inclús des del començament de segle. Ens ha semblat sempre més atractiva. Quasi tots els nostres artistes hi han anat.

—*En la seua obra és important el paisatge i el context, perquè els descriu minuciosament, sobretot a nivell lèxic. ¿Són paraules vives d'una recerca que u ha fet o de vegades són més bé literàries?*

—M'he preocupat des dels meus inicis de posseir un lèxic tan ampli com fos possible. Això m'ha portat a un estudi continu. Un llibre que em va costar prou d'esforç per això va ser *Grumet a soles*, fruit del meu èxtasi davant la mar de les comarques de la Marina: el penyal d'Ifac, Altea, Benidorm, on vaig descobrir, en parlar amb la gent, paraules com el peix marraix, el tauró, la cofa... Ací, a Alcoi, va agradar molt, com també a Carles Salvador, Josep Giner, el crític Adrià Miró, que el considerava un llibre capital. D'ací arranca el meu entusiasme pel lèxic de la terra.

—*S'ha dit de la seua poesia que de*

vegades arriba a perdre's en el lèxic, i que el fil del vers es dilueix davant l'ampul·lositat de la paraula.

—D'ací naix el criteri, a nivell local, que jo no escric per al poble, quan és justament al contrari, jo havia d'anar en aquesta línia.

—*¿Quins eren els objectius dels seus darrers llibres, Anys i paranys i Quadern vermell?*

—Era parlar de mi. En el primer, la primera part és una autobiografia, mentre que la segona ja és una visió de la meua metafísica, diguem-ne. Aspectes que s'accentuen fins arribar a la guerra civil, que n'és el tema central. Possiblement, *Quadern Vermell*, ací a Alcoi, no ha agradat gens a la gent conservadora, però jo hi estic reflectit: mon pare era republicà, tenia una perruqueria i era addicte de cor i d'ànima a les socialitzacions... ell mateix va passar d'amo de la perruqueria a cobrar un sou, i es va trobar tan a gust.

—*En Breviari d'un eremita urbà es decanta cap a una mena de realisme social. ¿N'era conscient, ho sentia així?*

—Més que sentir-lo, l'he patit. Més que una estètica o una moda, jo l'he sentit en carn pròpia totalment. Tin en compte que jo als 20 anys sóc oficinista d'una indústria tèxtil agrupada ja, i que, així mateix, col·laborava en un diari local que es deia *Humanidad*. En acabar la guerra, vaig ser detingut a causa de les meues col·laboracions. Recorde que vaig estar a la presó un any amb gent que anava a ser afusellada. De totes aquestes coses hi ha reflexos als dos darrers llibres, com alguns indicis a *Les hores vives*. □